

Превод от английски език

Страсбург, 19 ноември 2010 г.

ССЈЕ (2010)2 окончателно

**КОНСУЛТАТИВЕН СЪВЕТ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СЪДИИ
(КЕС)**

**СТАНОВИЩЕ №13 (2010) ОТНОСНО РОЛЯТА НА СЪДИИТЕ
ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СЪДЕБНИТЕ РЕШЕНИЯ**

I. Увод

1. Комитетът на министрите на Съвета на Европа възложи на Консултативния съвет на европейските съдии (по-долу „КЕС“) да приеме, през 2010 г., становище относно „ролята на съдиите във връзка с други функции на държавата и други органи, имащи отношение към изпълнението на съдебните решения“¹.
2. КЕС изготви това становище въз основа на отговорите на въпросник, изпратен до 34 държави-членки. Отговорите, получени от почти всички държави-членки, показват съществуването на сериозни пречки пред адекватното и ефективно изпълнение на съдебните решения, както в гражданското и наказателното така и в наказателното право. По отношение на гражданското и наказателното правораздаване държавите-членки отбелязват по-специално сложността и разноските на процедурите по изпълнение. По отношение на наказателните дела например, те посочват лошите условия в местата за лишаване от свобода и недостатъчната строгост, с която се изпълняват наказанията.
3. В становището се предлагат конкретни мерки за подобряване на ролята на съдиите в изпълнението на съдебните решения, а не такива, насочени към процедурите по изпълнение като цяло.
4. С оглед на постигане на горната цел, ролята на съдиите ще бъде разгледана в контекста на изпълнението на съдебните решения и наказания в гражданското, административното и наказателното право, както и на решения на международни съдилища, и по-специално на Европейския съд по правата на човека (в текста по-долу „Съда“).
5. При изготвянето на своето становище КЕС се ръководи от инструментите, приети от Съвета на Европа, и по-специално:
 - членове 5, 6, 8 и 13 и член 1 от Протокол 1 на Европейската конвенция за правата на човека (в текста по-долу „ЕКПЧ“);
 - Декларацията от Интерлакен, приета на Конференцията на високо равнище относно бъдещето на Съда (19 февруари 2010 г.);
 - Препоръка Rec(2003)16 на Комитета на министрите на държавите-членки относно прилагането на административните и съдебни решения в областта на административното право;
 - Препоръка Rec(2003)17 на Комитета на министрите на държавите-членки относно изпълнението;
 - Препоръка Rec(2006)2 на Комитета на министрите на държавите-членки относно Европейските правила за затворите;

¹ Виж мандат на КЕС, одобрен от Комитета на министрите на 1075-та среща заместник-министрите (20 януари 2010 г.)

- Препоръка CM/Rec(2008)2 на Комитета на министрите на държавите-членки относно ефективния национален капацитет за бързо изпълнение на решенията на Съда;
- Доклад „Европейски съдебни системи“ на Европейската комисия за ефективност на правосъдието (CEPEJ), издание 2010 г.;
- „Изпълнение на съдебните решения в Европа“ (Изследване № 8 на CEPEJ)
- Насоки на CEPEJ за по-добро прилагане на съществуващите препоръки на Съвета на Европа стотно изпълнението;
- Трети годишен доклад за 2009 г. относно надзора на изпълнението на решенията на Съда;
- Конвенцията за защита на личните данни (ETS № 108);
- Становище на комисаря по правата на човека „Недоброто изпълнение на съдебните решения подкопава доверието в правосъдието“ (31 август 2009 г.);
- Конвенциите на Съвета на Европа относно изпълнението на присъдите и екстрадицията: Европейска конвенция относно екстрадицията (ETS № 24) и протоколите към нея (ETS № 86 и 98), Европейска конвенция за надзор на условно осъдените или предсрочно освободени лица (ETS № 51), Европейска конвенция за международната валидност на наказателни присъди (ETS № 70), Конвенция за трансфер на осъдени лица (ETS № 112) и допълнителните протоколи към нея (ETS № 167);

Както и практиката на Съда в тази област, и по-специално решенията по дела:

- Hornsby срещу Гърция (19 март 1997 г., дело №. 18357/91);
- Burdov срещу Русия дело № 2 (15 януари 2004 г., дело No. 33509/04);
- Akashev срещу Русия (12 юни 2008 г., дело № 30616/05);
- Zielinski, Pradal & Gonzalez и други срещу Франция (28 октомври 1999 г., дело № 24846/94 и допълнителни материали);
- Cabourdin срещу Франция (11 април 2006 г., № 60796/00);
- Immobiliare Saffi срещу Италия (28 юли 1999 г., дело № 22774/93);
- Rapon срещу Франция (25 юли 2002 г., дело № 54210/00);
- Annoni Di Gussola, Desbordes и Omer срещу Франция (14 ноември 2000 г., дела № 31819/96, 33293/96).

II. Общи принципи

6. Изпълнението следва да се разбира като прилагане на практика на съдебни решения и други подлежащи на изпълнение съдебни и несъдебни актове. За тази цел могат да бъдат издадени разпореждания, възпиращи определени действия или такива относно плащането на присъдени суми и обезщетения.
7. Ефективното изпълнение на правно обвързващо съдебно решение е основен елемент на правовата държава. То е от съществено значение за гарантиране на доверието на обществеността в авторитета на съдебната власт. Неизпълнението на съдебни решения би обезсмислило независимостта на съдебната власт и правото на справедлив процес (член 6 от ЕКПЧ).
8. Процедурите за изпълнение трябва да бъдат прилагани при зачитане на основните права и свободи (членове 3, 5, 6, 8, 10 и 11 от ЕКПЧ, защита на личните данни и т.н.).
9. Подлежащото на изпълнение решение трябва да бъде справедливо и ясно по отношение на определянето на задълженията и правата, с цел да се избегне възникването на пречки пред ефективното му изпълнение².
10. Решенията на Съда показват, че, в някои случаи, законодателните и изпълнителните органи правят опити за оказване на влияние върху изпълнението посредством отказ, спиране или отричане на възможността за използване на ресурсите на полицията. Те също така се намесват и в дела в съдебна фаза чрез приемането на законови разпоредби, които влизат в сила със задна дата или имат тълкувателен характер и целят промяна на

² Виж *Privalikhin* срещу Русия от 12 май 2010 г.: Съдът отново подчерта, че за да бъде определено дали забавянето при изпълнението на решението е „разумно“, Съдът ще разгледа сложните процедури за изпълнение, поведението на жалбоподателя и на органите и естеството на присъдените обезщетения (виж още *Raulyan* срещу Русия, дело № 22000/03, параграф 31, от 15 февруари 2007 г.).

предвидимия изход на едно или няколко съдебни дела. Понякога тези опити включват и приемането на нови разпоредби и процедури за обжалване³.

11. Изпълнението на решение не трябва да бъде подкопавано от странични намеси, независимо дали от страна на законодателната или изпълнителната власт, посредством приемането на законодателство, влизащо в сила със задна дата.
12. Самото понятие „независим“ съд, определено в член 6 от ЕКПЧ, означава, че правото на съда да постановява обвързващо решение не може да подлежи на одобрение или ратификация или че не може да бъде изменено по същество от органи извън съдебната власт, включително от държавен глава⁴. Следователно всичко институции на държавната власт следва да гарантират, че правните разпоредби, с които се осигурява независимостта на съдилищата, са неотменим елемент на националните конституции или на най-високото ниво на законодателството, както и че са формулирани по начин, който способства за изпълнението на съдебните решения без намеса от страна на други държавни органи, с изключение на амнистията и помилването при наказателни дела. Спирането на изпълнението на съдебно решение може да се извърши единствено посредством постановяване на друго съдебно решение.
13. Процедурите по изпълнение следва да се прилагат без забавяне, с изключение единствено на случаите, в които това е предвидено по закон. Всяко отлагане следва да бъде предмет на оценка от съдия.
14. Органите, на които са възложени функции по изпълнението, следва да притежават необходимите правомощия да обжалват или изменят условията на съдебните решения.
15. Ако за една от страните по делото е необходимо влязло в сила решение, би следвало процедурата по изпълнение да бъде образувана лесно. Пречки от каквото и да било естество, например прекомерно високи разходи, следва да бъдат избягвани.
16. Изпълнението следва да бъде бързо и ефективно. За тази цел то следва да бъде обезпечено с необходимите средства. Необходимите финансови средства следва да бъдат определяни въз основа на ясни нормативни правила, регламентиращи отговорностите на компетентните органи и процедурата за тяхното разпределяне.
17. Държавите-членки следва да създадат условия за функционирането на бързи или неотложни изпълнителни производства в случаите, в които забавянето може да доведе до необратимо правонарушение (например някои случаи на семейни спорове, в които ответникът се е укрил, дела за експулсиране и такива, при които съществува риск от нанасяне на щети на имущество и др.).
18. С оглед на възможността съдиите да могат да изпълняват своите задачи, съдебната система следва да разполага със следните правомощия относно изпълнението:
 - обжалване пред съдия, в случай че изпълнението не е започнало или е налице забавяне от страна на съответните органи; съдийска намеса и в случай на неспазване на основни права на страните; във всички случаи, съдиите следва да имат право за присъждане на справедливо обезщетение;
 - обжалване пред съдия в случай на злоупотреба или неправилно прилагане на процедура по изпълнение;
 - обжалване пред съдия с цел постановяване на решение по съдебен спор и даване на разпореждания на държавни и други органи във връзка с изпълнението; на този краен етап съдията следва да разполага с възможност за прилагане, по собствена преценка, на всички възможни средства за гарантиране на изпълнението;
 - идентифициране и надлежна преценка и зачитане на правата и интересите на трети страни и членовете на семейства, включително на децата.

³ Виж например *Immobiliare Saffi* срещу Италия, 28 юли 1999 г., и други 156 дела срещу Италия; *Zielinski и Pradal & Gonzales* и други срещу Франция, 28 октомври 1999 г.; *Cabourdin* срещу Франция, 11 април 2006 г.

⁴ Виж например *Van de Hurk* срещу Нидерландия, 19 април 1994 г.; *Findlay* срещу Обединеното кралство, 25 февруари 1997 г., по-специално параграф 77.

19. В някои съдебни системи страните могат да бъдат принудени да изпълнят съдебно решение чрез непряка принуда, например при налагане на глоби или чрез правни разпоредби, съгласно които може да се повдига обвинение за престъпление в случай на отказ за изпълнение. КЕСС счита, че подобни непреки мерки за изпълнение, които във всички случаи трябва да бъдат законово регламентирани и разрешени от съдия, в съдебната фаза, дори и след това, са от особена важност за гарантиране на изпълнението по неотложни дела, както и в случаи, при които изпълнението на решението не може да бъде удовлетворено чрез заместващи мерки с равностоен ефект, или когато употребата на принуда може да увреди интересите на деца. Предвид предимствата на инструмента на непряката принуда, КЕСС препоръчва съдилищата да гарантират прилагането на възможно най-широк набор от средства, които в повечето случаи са достатъчно ефективни инструмент за своевременно изпълнение.
20. КЕСС счита, че прозрачната регулаторна рамка, за предпочитане от законодателно естество, следва да се прилага и към разноските за изпълнение. Размерът на таксите следва да отчита естеството на действията, които е необходимо да бъдат извършени от органите, на които са възложени функции по изпълнението, без да бъде непременно пропорционален на размера на съответния иск. В случаи на спорове, разноските следва да бъдат определени от съда.
21. За целите на гарантиране на достъп до правосъдие е необходимо да бъдат предложени алтернативни инструменти за правна помощ или финансови условия, които могат да бъдат ползвани от ищците, които не са в състояния да заплатят разходите за изпълнение (чрез публично финансиране или намаляване на размера на таксите).
22. Изключителната важност на изпълнението за спазване на принципите на правовата държава изисква включване на данните, свързани с изпълнението, в системи за оценка на правосъдието и документи, посветени на правните системи, до които лицата, ползващи съдилищата, широката общественост и медиите имат достъп, съгласно препоръката, изложена в Становище № 6 на КЕСС (Част А и В).
23. КЕСС препоръчва на съдебните съвети или други компетентни независими органи, да публикуват редовни доклади относно ефективността на изпълнението, включително данни относно забавяния и причините за тях, както и различни методи за изпълнение. Специален раздел следва да бъде посветен на изпълнението на съдебните решения срещу органи на публичната власт.

III. Роля на съдиите в изпълнението на съдебните решения, постановени по граждански дела

24. Изпълнението на съдебните решения не изисква започването на отделно производство, а процедурите по изпълнение не позволяват преразглеждане на дела въз основа на мотивите за постановяване на първоначалните съдебни решения. Въпреки това съдията може да има правомощия да спре или да отложи изпълнението, за да вземе предвид конкретните обстоятелства, в които се намират страните по делото, например като приложи член 8 от ЕКПЧ.
25. Процедурите по изпълнение трябва да бъдат пропорционални, справедливи и ефективни, за да се отстояват принципите на правовата държава и да се гарантира доверието на страните в съдебната власт. Например установяването и налагането на заповед на активи на ответници следва да бъде максимално ефективно, като същевременно се отчитат приложимите разпоредби относно правата на човека, защитата на личните данни и необходимостта от съдебен контрол.
26. Когато страните могат свободно да упражняват своите права и в случаите, в които съвместно достигнат до законосъобразно споразумение във връзка с изпълнението, влизането в сила на подобно споразумение не следва да бъде прелятствано от законови разпоредби.

27. Основното право на защита на данните следва да бъде упражнявано при предоставяне на възможност за ползване посредством прилагане на съответните процедури по изпълнение, информацията относно активите на длъжници, съдържаща се в бази данни. Това изисква прецизна законова регламентация на процедурите и предоставяне на разрешения за ползване на базите данни с цел гарантиране на ефективно, комплексно изпълнение и предотвратяване на злоупотреби. Всички органи на държавната власт, отговарящи за изпълнението, следва да бъдат задължени да предоставят тази информация на съдилищата.
28. Повторното ползване на информацията относно активите на ответниците във връзка с последващи производства, по които последните са надлежно конституирани като страна, следва да получи ясна и конкретна правна регламентация (определяне на стриктни срокове за запазване на данни и т.н.) и да бъде обект на всички необходими и законово регламентирани условия, приложими към процедурата по изпълнение.

IV. Ролята на съдиите в изпълнението на съдебни решения по административни дела

29. КЕСС счита, че повечето от описаните принципи, приложими към гражданските дела, са в сила „*mutatis mutandis*“ и по отношение на изпълнението на съдебните решения, постановени по административни дела, независимо дали обект на изпълнението са граждани или публични институции.
30. Въпреки това, във връзка с изпълнението на постановени съдебни решения по отношение на публични институции в рамките както на административни, така и на граждански спорове, възникват някои специални съображения.
31. На първо място, КЕСС счита, че в държава, управлявана съгласно принципите на правовата държава, публичните субекти са задължени преди всичко да зачитат съдебните решения и да ги изпълняват своевременно и съгласно принципа „*ex officio*“. Самата идея за отказ от страна на държавен орган да изпълни съдебно решение подкопава концепцията за върховенство на закона.
32. Много дела, заведени пред Съда, са свързани с неизпълнение на съдебни решения от страна на публични органи. Държавите следва да изпълняват постановените срещу тях решения незабавно и без да принуждават ищците да използват изпълнителни производства. Съдът често разглежда спорове, при които ищците или не са ползвали подобни процедури, или са били принудени да го направят, твърдейки че „лице, в полза на което е било постановено окончателно и подлежащо на изпълнение съдебно решение срещу държавата не могат да бъдат принуждавани да прибягват до изпълнителни производства, за да гарантират изпълнението на съответното решение“.⁵
33. Когато е необходимо да се прибегне до изпълнително производство, държавите следва да гарантират, че националните им законодателства не възпрепятстват упражняването на гражданска, наказателна и дисциплинарна отговорност за длъжностни лица, които се считат за виновни за отказ или забавяне при изпълнението на съдебно решение.
34. Държавите следва да въведат правила за възстановяване на допълнителните разходи, направени в резултат на такива откази или забавяне, от отговорните за това служители. Действията на държавни служители, водещи до забавяне или отказ от изпълнение, следва във всички случаи да бъдат обект на съдебен контрол.
35. Намесата на законодателната власт в изпълнението на съдебни решения е недопустимо, особено когато като длъжник се явява орган на публичната власт.
36. По отношение на частните организации, органите, на които са възложени функции по изпълнението, следва да бъдат компетентни и да прилагат същите процедурни принципи. Съдиите следва да не бъдат ограничавани в свободата си да прилагат едни и същи

⁵ Виж *Koltsov срещу Русия*, 24 февруари 2005 г., параграф 16; виж също *Petrushko срещу Русия*, 24 февруари 2005 г., параграф 18; *Metaxas срещу Гърция*, 27 май 2004 г., параграф 19.

законови разпоредби и в гарантирането на ефективни обезщетения при забавяне в изпълнението на съдебни дела (индексация, наказателни лихви, изчислени съгласно пазарни принципи, специфични обезщетения и други санкции)⁶.

37. Съдебните актове постановени по административни решения на органи на публичната власт, постановяващи отказ на правото на гражданин на чужда държава да остане на територията на съответна страна, често имат отношение към експулсирането. В този контекст експулсирането на лица се явява мярка за изпълнение на решението на съответния административен орган. КЕСС счита, че с цел гарантиране на правото на ефективен съдебен контрол, държавите не следва да отнемат възможността за съдебен контрол с цел установяване на допустимостта на мярката, наложена с подлежащо на обжалване или окончателно решение, или с действие, предприето от административен орган.

V. Роля на съдиите в изпълнението на съдебни решения по наказателни дела

38. При наказателните дела зачитането на принципите на правовата държава изисква цялостно изпълнение на наложените наказателни санкции или наказания, независимо от естеството на наложената присъда. Това означава, че държавите-членки следва да се въздържат от разработване на политики, в резултат на които се налагат леки наказания, които впоследствие не се изпълняват, поради бюджетни причини, липсата на капацитет на местата за лишаване на свобода или поради мудност. Резултатът от такива политики подкопава авторитета на постановяването на съдебни решения и на съдебната власт като цяло.
39. Наказанието може да бъде наложено под формата на лишаване от свобода, глоба или друга санкция (например, отнемане на шофьорска книжка, забрана за упражняване на професия и т.н.). Съгласно общия принцип действителното изпълнение на подобни наказания е извън правомощията на съдията; подобни мерки следва да бъдат предприемани от прокуратурата, органите на полицията или други компетентни административни органи. Съдиите имат право да възлагат изпълнението на подобни задължения на държавни или частни съдебни изпълнители, както и на компетентни органи. Във всеки случай изпълнението на тези задължения и на наказателните мерки има пряко въздействие върху индивидуалните права. Ролята на съдията е да защитава и гарантира подобни права в рамките на подлежащото на изпълнение съдебно решение.
40. Ефективната присъда за лишаване от свобода може да бъде разглеждана от две различни гледни точки. Първата е свързана с условията на изпълнение на присъдата, а именно нейната продължителност и форма, които поставят на дневен ред въпроси, като например намаляване на срока на присъдата, условно освобождаване, лек режим на излежаване на наказанието или освобождаване при други условия, например подписка или електронно наблюдение. Втората гледна точка е свързана с физическите и психологически условия или последиците от ефективното лишаване от свобода, които повдигат въпроси като законсъобразност на самото задържане под стража или условията на задържане под стража.

⁶ Присъждането на такива обезщетения произтича пряко от ЕКПЧ (и по-специално член 1 на Протокол 1). Съдът счита, че фактът, че органите са изпълнили съдебно решение сам по себе си не лишава автоматично тъжителя от неговия/нейния статут на жертва съгласно Конвенцията, ако лицето не е получило адекватно обезщетение за забавата при изпълнението (Виж например *Petrushko* срещу Русия, 24 февруари 2005 г., параграф 15). Адекватното обезщетение, което се изплаща впоследствие, следва да отчита различните обстоятелства с цел размерът му да компенсира разликата между дължимата сума, изплатена на кредитора, и претърпените загуби (Виж например *Akkus* срещу Турция, 9 юли 1997 г., Ангелов срещу България, 22 април 2004 г., *Eko-Elda Avee* срещу Гърция, 9 март 2006 г.). Обезщетение може да се търси и за непарични щети (Виж например *Sandor* срещу Румъния, 24 март 2005 г.). Липсата на държавна отговорност за забава, дължаща се на различни обстоятелства и причини, не може да бъде оправдана от невъзможността за установяване на вина или виновно поведение от страна на публичните органи (виж *Solodyuk* срещу Русия, 12 юли 2005 г., параграф 16).

41. В някои държави-членки условията за изпълнение на присъди могат да бъдат попаднат в сферата на компетентност на съдиите. В други държави-членки тези условия се определят от съвет за помилване или други административни органи. И в двата случая изпълнението на подобни мерки трябва да бъде справедливо от процедурна гледна точка, както и да подлежи на съдебен надзор и контрол.
42. Всяка промяна в естеството или мястото на задържане, например чрез преместване в психиатрично заведение, поради здравословното състояние на лишеното от свобода лице, трябва да подлежат на обжалване и на съдебен контрол.
43. Лишаването от свобода, независимо от естеството на тази мярка, във всички случаи трябва да бъде в съответствие с членове 3 и 8 от ЕКПЧ. Лице, задържано от органите на полицията или осъдено на ефективно лишаване от свобода, не трябва никога да бъде обект на нечовешки или уронващи достойнството на личността действия. Човешкото достойнство следва да бъде защитавано през целия период на лишаване от свобода. Изискването по реда на член 8.1 от ЕКПЧ (защитане на личния и семейния живот) следва също да бъде спазено при условията на член 8.2 от ЕКПЧ (възможност за намеса от страна на публичен орган). Задължение на съдията е да защити и възмезди тези права и гаранции съгласно законодателството на всяка държава-членка.
44. В някои държави-членки, съдията изпълнява *ex officio* функции по надзора на условията в местата за лишаване от свобода. В други, съгласно принципа „*ex officio*“ той може единствено да разглежда дела в рамките на своята компетентност. Независимо от системата, законодателството на всяка държава-членка следва да предоставя на осъдените лица, на техните правни защитници и на прокуратурата възможност за завеждане на дела през съд във всички случаи, в които условията на лишаване на свобода нарушават основните права, гарантирани от членове 3 и 8 от ЕКПЧ. Законодателството следва също така да предоставя възможност за прилагането на механизми за надзор на условията в затворите от независими административни органи, които, при необходимост, могат да заведат съдебно дело.
45. Контактите между съдии и органи при изпълнението на наказанията (Министерство на правосъдието, администрация на затворите, социални служби, директори на затвори) следва да бъдат ограничени до въпроси, свързани с изпълнението, както в случаи на отправяне на молби към съответните органи за предоставяне на информация относно условията на изтърпяване на наказанието лишаване от свобода така и при необходимост от предоставяне на становище относно начина на изтърпяване на наказанието. Във всички случаи, съдията следва да предприеме всички необходими стъпки за получаване на необходимата информация по случая от съответните органи.
46. Изпълнението на присъди, които не предвиждат лишаване от свобода, могат да окажат въздействие върху собствеността (например глоби или обявяването на физическо или юридическо лице в несъстоятелност) или върху правата на индивида (например, забрана за упражняване на определени права или шофиране). Подобни въпроси могат да се превърнат в предмет на правни спорове. Осъденото лице трябва да разполага с възможност да подаде иск за тяхното разглеждане от съд.
47. Необходимо е да се гарантира, че съдиите, отговарящи за изпълнението на наказанията, са специално обучени и ясно разбират правните, технически, социални и човешки измерения на въпроса. Подобно обучение следва да бъде разработено и провеждано в сътрудничество с всички органи и органи, имащи отношение към изпълнението на наказанията, и да включва съдии, прокурори, служители на министерства и на местата за лишаване от свобода, директори на места за лишаване от свобода, както и социални работници, адвокати и други.

VI. Роля на съдиите в изпълнението на международно равнище

1. Изпълнение на решения на Европейския съд по правата на човека

48. В своето Становище № 9 КЕСС представя своето виждане относно изпълнението на решения в контекста на международната практика, особено на практиката на Съда. В него, КЕСС подчертава начина, по който съдиите следва да спазват практиката на Съда.
49. Когато Съдът осъди държава да заплати обезщетение, кредиторът, в случай на неизпълнение на съдебно решение, следва да има право да подаде иск за изпълнение до националния съд, без оглед на мерките, които могат да бъдат предприети на наднационално равнище.

2. Международно сътрудничество и трансгранично изпълнение

50. Във време, в което правосъдната система се характеризира с повишаваща се мобилност и интензивно развитие на международната търговия, приоритет следва да се отдава на изграждането и популяризирането на общо за всички европейски граждани пространство на правосъдие посредством премахване на пречките пред упражняването на техните права. Това означава, че съдебните решения трябва да бъдат безпроблемно признавани от другите държави-членки.
51. Принципът на взаимно доверие и признаване са крайъгълен камък в изграждането на европейското правно пространство, при зачитане на многообразието на националните системи. Взаимното признаване означава, че решенията, постановени на национално равнище, са в сила в останалите държави-членки, и по-специално в рамките на техните правни системи. В тази връзка е от съществено значение да се разшири обменът между професионалисти в правната област. Различните им мрежи следва да укрепят своите позиции, да се реструктурират и да се координират помежду си.
52. Следва да се осигури систематично обучение за всички европейски съдии и прокурори, като е необходимо те да разполагат с възможности за участие в инициативи за обучение или междудържавен обмен. В допълнение, следва да бъдат разработени общи програми за дистанционно (електронно) обучение и учебни материали в областта на прилагането на европейските механизми от страна на представителите на правните професии (отношения със Съда по правата на човека и Съда на европейските общности, прилагане на инструментите на взаимното признаване, съдебното сътрудничество, сравнителното право и т.н.).

a. при граждански и административни дела

53. При гражданскоправни спорове съдебните решения следва да се прилагат пряко и без предприемане на междинни мерки. Това означава постигането на поетапен и предпазлив напредък в процеса на елиминиране на изпълнителната клауза в определени решения по граждански и административни дела.
54. Междувременно, бързината на производствата и ефективността на изпълнението на съдебни решения следва да бъдат оптимизирани посредством подобряване на международната регламентация на изпълнителните и охранителните производства.
55. В допълнение, взаимното признаване би могло да бъде разширено до области, които към момента не са обхванати от европейското право и имат съществено значение за ежедневието, например наследяването и завещанията, режимите на придобитото по време на брака имущество и паричните спорове в резултат на раздялата на семейни двойки.

b. при наказателни дела

56. При наказателни дела международното сътрудничество е широкообхватно и включва много области. Сред примерите, които могат да бъдат дадени, са изтърпяването на наказанието лишаване от свобода в държавата на произход на лицето въз основа на съдебно решение, постановено в друга страна, молби за екстрадиране, Европейската заповед за арест, признаването на съдебните решения по наказателни дела и т.н.

57. Съдебните решения, постановени от чужд съд, следва да се изпълняват въз основа на действащите международни договори между страните въз основа на взаимно доверие в съответните им правни системи. Съдиите в държавата на изпълнение следва да зачитат този принцип. Следователно съдията следва да не изменя или оспорва съдебния акт, постановен в чуждата държава. Той или тя не трябва да възпират изпълнението на съдебния акт на основание на изключения, предвидени в действащия международен договор между държавите, или в случай че то е в противоречие с основните права на лицето, срещу което е постановено решението.
58. Независимо от това, в областта на трансфера на осъдени лица, съдията може да адаптира наложеното наказание, постановено от чужд съд, когато действащият между страните международен договор предвижда възможност за това.

VII. Заключение

А. Ефективното изпълнение на обвързващо съдебно решение е основополагащ принцип на правовата държава. То е от основно значение за гарантиране на доверието на обществеността в съдебната система. Неизпълнението на постановено съдебно решение би обезсмислило независимостта на съдебната система и правото на справедлив процес.

Б. Самото понятие „независим“ съд, определено в член 6 от ЕКПЧ, означава, че правото на съда да постанови обвързващо решение не може да подлежи на одобрение или ратификация, или че не може да бъде изменяно по същество от органи извън съдебната власт, включително от държавен глава.

В. Следователно всичко институции на държавната власт следва да гарантират, че правните разпоредби, с които се осигурява независимостта на съдилищата, са неотменим елемент на националните конституции или на най-високото ниво на законодателството, както и че са формулирани по начин, който способства за изпълнението на съдебните решения без намеса от страна на други държавни органи, с изключение на амнистията и помилването при дела в областта на наказателните дела. Спиране на изпълнението на съдебно решение може да се извърши единствено посредством друго съдебно решение.

Г. Процедурите по изпълнение следва да се прилагат без забавяне, с изключение единствено на случаите, в които това е предвидено по закон. Всяко отлагане следва да бъде предмет на оценка от съдия. Органите, на които са възложени функции по изпълнението, следва да притежават необходимите правомощия да обжалват или изменят условията на съдебните решения.

Д. При наказателните дела държавите следва да се въздържат от разработване на политики, в резултат на които за маловажни деяния се налагат наказания, които в действителност не се изпълняват.

Е. На първо място, КСЕС счита, че в държава, управлявана съгласно принципите на правовата държава, публичните субекти са задължени преди всичко да зачитат съдебните решения и да ги изпълняват своевременно и съгласно принципа на служебното начало. Самата идея за отказ от страна на държавен орган да изпълни съдебно решение подкопава концепцията за правова държава.

Ж. Изпълнението следва да бъде справедливо, своевременно, ефективно и пропорционално.

З. Страните по делото следва да могат лесно да образуват изпълнително производство. Пречки от каквото и да било естество, например прекомерно високи разходи, следва да бъдат избягвани.

И. Всички изпълнителни производства следва да бъдат прилагани при зачитане на основните права и свободи, признати в ЕКПЧ и други международни инструменти.

К. Лишаването от свобода, независимо от естеството на тази мярка, във всички случаи трябва да бъде в съответствие с членове 3 и 8 от ЕКПЧ, като в същото време се има предвид разпоредбата на член 8.2 от Конвенцията. Задължение на съдията е да защитава и възмездява тези права.

Л. Независимо дали условията на изпълнение на присъди могат да бъдат от компетентността на съдия, съвет за помилване или административен орган, изпълнението на подобни мерки трябва да бъде справедливо от процедурна гледна точка, както и да подлежи на съдебен надзор и контрол.

М. Принципът на взаимно доверие и признаване са крайъгълен камък в изграждането на европейското правно пространство. Взаимното признаване означава, че решенията, постановени на национално равнище, са в сила в останалите държави-членки, и по-специално в рамките на техните правни системи. В тази връзка е от съществено значение да се разшири обменът между професионалисти в правната област. Различните им мрежи следва да укрепят своите позиции, да се реструктурират и да се координират помежду си.

Н. КСЕС препоръчва на съдебните съвети или други съответни независими органи, да публикуват редовни доклади относно ефективността на изпълнението, включително данни относно забавяния и причините за тях, както и различни методи за изпълнение. Специален раздел следва да бъде посветен на изпълнението на съдебните решения срещу органи на публичната власт.